

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piiri ry

MUISTUTUS

Keskijärventie 75

82120 KESKIJÄRVI

pohjois-karjala@sll.fi

15.3.2021

040 543 0011

Muistutus koskien Vapo Oy:n Ilomantsin hiililaitoksen toiminnan olennaista muuttamista ja toiminnan aloittamislupaa. Ympäristölupahakemus ISAVI/7986/2020 (Ilomantsin kunta kiinteistö 146-406-97-1, Savotantie 7).

Vapo Oy hakee ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa Ilomantsin nykyisen hiililaitoksen toiminnan olennaiseksi muuttamiseksi ja aloittamislupaa toiminnalle. Lupahakemuksen mukaan tuotantoa on tarkoitus lisätä nykyisestä 5 000 tonnista vuodessa (lupa 29.1.2020/4/2020) maksimissaan 12 000 tonniin vuodessa.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus (jatkossa ELY-keskus) on päätöksellään (POKELY/1006/2016) todennut, että nykyisen luvan mukaiseen toimintaan ei tule soveltaa YVA-menettelyä YVA-lain (YVA-laki 10.06.1994/468) 4 §:n 1, 2 ja 3 momenttien ja YVA-asetuksen 7 §:n mukaisesti tarkasteltuna. Päätöksessä todetaan mm. luonnonvarojen käytön osalta, että hanke lisää alueella jo turvetuotannossa olevilta tuotantoalueilta nostettavan turpeen määrää. Raaka-ainehankinnan tuli siis perustua jo olemassa olevien tuotantoalueiden käyttöön, joista huomattavan osan ympäristövaikutuksia oli jo arvioitu erillisissä tuotantoaluekohtaisissa YVA-menettelyissä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piiri (jatkossa piiri) toteaa, että vaikka nyt suunnitellun toiminnan laajentamisen osalta itse tehdasyksikön toiminnasta ei arvioida syntyvän merkittäviä ympäristövaikutuksia, on kuitenkin huomioitava, että emme voi varmuudella tietää mitä vaikutuksia tehtaalla on esim. hiilidioksidipäästöjen suhteen (turvepelletit valmistetaan viereisellä pellettitehtaalla jne.). Hiilidioksidipäästöjä ei arvioida ympäristöluvassa lainkaan. Tuotannon merkittävä lisäys synnyttää joka tapauksessa tarvetta uusille turvetuotantoalueille, joiden ympäristövaikutuksia ei tuotannon laajennuksen yhteydessä eikä itse lupahakemuksessa ole arvioitu. Piiri katsookin, että

hankkeen todellisten ympäristövaikutusten arvioimiseksi hanke ja siihen liittyvät uudet tuotanto-aluevaraustarpeet, niiden aiheuttamat vesistövaikutukset, vaikutukset vesistöjen ekologiseen tilaan, suo- ja vesiluonnon monimuotoisuuteen ja ilmastonmuutokseen tulee arvioida sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä sekä yhteisvaikutuksina jo aiemmin ympäristöluvan saaneen aktiivihiililaitoksen sekä pellettitehtaan kanssa.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on teettänyt GTK:lla erilliselvityksen hiililaitoksen tuotantoon soveltuvista suoalueista. Selvitys esittää tuotantoon soveltuvia alueita yhteensä 39 kpl, yhteispinta-alaltaan 5 750 ha. Maakuntakaavan 2040 1. vaihekaavaan (prosessi vielä kesken) esitetään 4 000 ha turvetuotantoalueita, joista uusia alueita olisi tässä vaiheessa 1 522 ha. Vaihtoehtoisesti keskusteluun on esitetty, että kaikki GTK:n selvityksessä esitetyt kohteet sisällytettäisiin maakuntakaavaan. Kokonaisuutena tarkastellen uusien tuotantoalueiden määrä on huomattava.

GTK:n selvityksessä on huomattavia puutteita ja siinä ei ole huomioitu tai siinä vähätellään merkittävästi kohteiden aiheuttamia ympäristövaikutuksia. Näitä on yksilöity kohteittain oheisessa muistiossa (liite 1).

Piiri katsookin, että Ilomantsin hiililaitoksen toiminnasta aiheutuu **ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (YVA-laki 5.5.2017/252) 2 §:n mukaisia vaikutuksia, jotka edellyttävät ympäristövaikutusten arviointimenettelyä**, jotta hankkeen kaikki vaikutukset eri vaihtoehdoissa tulevat arvioiduksi.

Lupahakemukseen liitetty Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen lausunto (POKELY/1134/2020) tarkastelee hanketta YVA-lain liitteen 1 hankeluettelon kohdan 6b) laitoksina, jotka kaasuttavat tai nesteyttävät öljyliusketta, kivihiihtä tai turvetta vähintään 500 tonnia päivässä ja joihin tulee aina soveltaa YVA-menettelyä ja toteaa, että tässä laajennetussakin hankkeessa turpeen käyttömäärä on yhteensä noin 230 tonnia päivässä eli selvästi alle ko. hankeluettelon rajan.

Kuten piiri jo edellä toteaa, niin tuotannon kasvattaminen nykyisestä edellyttää ainakin pidemmällä aikavälillä uusia turvetuotantoalueita, joiden kuntoonpanotyöt ja itse tuotanto aiheuttavat huomattavia haitallisia vaikutuksia mm. alapuolisten vesistöjen ekologiseen tilaan sekä suo- ja vesiluonnon

monimuotoisuuteen ja turpeesta vapautuva hiili lisää ilmastopäästöjä vastoin sekä maakunnallisia että valtakunnallisia kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteita.

Yhteenvedona piiri katsookin, että Ilomantsin hiililaitoksen laajennus on merkittävä ja että sen toiminnasta, kokonaisuutena arvioiden, **syntyy laadultaan tai laajuudeltaan sellaisia YVA-lain 2 §:n mukaisia vaikutuksia, että niiden johdosta hankkeeseen tulee soveltaa YVA-menettelyä mainitun lain 3 §:n 1 ja 2 momenttien perusteella.**

Lisäksi piiri toteaa, että aktiivihiilituotteita on mahdollista valmistaa monenlaisista lähtöaineista. Kivihiili, koksi ja puuhiili ovat perinteisesti käytettyjä raaka-aineita. Nykyisellään yhä enemmän suositetaan erilaisia biotuotannon orgaanisia sivuvirtoja, siis agribisneksen ja metsätalouden oheistuotteita ja jättemateriaaleja. Tähän olisi Suomessakin erinomaisia mahdollisuuksia. Kehitystyö turpeen käyttämiseksi aktiivihiilen raaka-aineena tuntuu erityisen jälkijättöiseltä, erityisesti kun kyseessä on valtio-omisteinen suomalainen yhtiö. Maamme kansainväliset sitoumukset ilmastopäästöjen rajoittamiseksi, hallitusohjelman tavoitteet hiilineutraalisuuteen ja jopa hiilinegatiivisuuteen pääsemiseksi on otettava vakavasti bioteollisuuden kaikilla lohkoilla.

Piiri katsoo, että YVA-menettelyn yhteydessä tulee, yhtenä vaihtoehtona tarkastella aktiivihiilen valmistuksessa vaihtoehtoiset raaka-ainemateriaalit, jolloin toiminnasta aiheutuvat ympäristövaikutukset vähenisivät huomattavasti ja toiminta integroituisi luontevasti jatkuvasti kehittyvään kiertotalouteen ja tukisi sitä.

Esimerkkejä pohjoiskarjalaisista aktiivihiilituotteiden lähtöaineista ovat esimerkiksi metsätalouden hakkuu- ja harvennustähteet, puutuoteteollisuuden kuori- ja hukkapuumateriaalit, maatalouden sivuvirrat ja jätteet (olki- ja puintijätteet, ruokohelpi, karjan ja kanatalouden lanta sekä ympäristöhoidon alalta esimerkiksi vesistökuunnostusten ruovikkoniittosilppu sekä biojätekompostien ja bio-kaasufermentterien kiinteät lopputuotteet (siis kompostimullat). Tähän vaihtoehtoon tulisi arvioida korvaavien materiaalien alueellista saatavuutta ja kustannuksia turpeeseen verrattuna.

Piiri toteaa myös, että **mikäli suunnitellun laitoksen ainoana raaka-aineena käytetään fossiilista turvetta, toiminnan laajentamiselle ei tule myöntää ympäristölupaa.**

Lupahakemuksen tietojen mukaan laitos käyttäisi jysinturvetta 140 000tn/v, josta saadaan aktiivihiiltä 10-12 000 tn/v. Jysinturpeen kosteus on 45,9% ja hiiltä kuivassa turpeessa on 53,7% (Taulukko 2-1, s. 15). Tehtaalle tulevan jysinturpeen hiilimäärä on siis $140\ 000\ \text{tn/v} \cdot (1-0,459) \cdot 0,537 = 40\ 672\ \text{tn/v}$. Eli valmiissa tuotteessa on vain 25% raaka-aineen hiilimäärästä. Karkeasti laskien 75% raaka-turpeen hiilestä palaa prosessissa. Vapautuvalla energialla pidetään hiiltämisprosessia yllä. Ylijäämäenergialla tuotetaan laitosalueen tarvitsema sähkö, prosessihöyry jne. Ylimääräinen sähkö syötetään ulkopuoliseen sähköverkkoon ja lämpöenergia Ilomantsin kaukolämpöverkkoon tai lauhdutetaan tehtaalle ulkopuolelle. Tämä todetaan hakemuksen sivulla 13: ”Aktiivihiililaitoksen tarvitsema prosessihöyry ja sähköenergia tuotetaan sen omilla, yhteishöyryteholtaan noin 26 MW:n LTO-kattiloilla. Tämän lisäksi LTO-kattilat tuottavat prosessihöyryä ja sähköä pellettitehtaalle, kaukolämpöä Ilomantsin kunnalle ja sähköä ulkopuoliseen verkkoon”.

Käytännössä lähes kaikki laitoksen tarvitsema energia siis tuotetaan turvetta polttamalla. Tämä on vahvassa ristiriidassa maakunnallisten ja valtakunnallisten ilmastotavoitteiden ja turvetuotannon energiakäytön vähentämisen tavoitteen kanssa.

Liite 1: SLL:n Pohjois-Karjalan piirin muistutukseen Ilomantsin aktiivihiililaitoksen ympäristöluvasta.

Joensuussa 15.3.2021

Anna Lehtinen
Puheenjohtaja

Pekka Ylhäinen
Sihteeri